

قبر ملك كيومرث است که در امامزاده طاهر بن مسبوق الذکر دیده شد و قبر پادشاهی بودن آن مفهوم و معلوم گشت.

در حواشی صندوق ثانی سورة مبارکه فتح را قدری نوشته بعد همان صلوات و سلام را که در فوق مذکور شد نوشته و از آن بعد این بیانات کتابت شده است :

هذا الصندوق والمرقد المنور للمغفور بعواطف الملك القدوس ملك كاوس بن الملك كبير ملك جهانگیر بن المرحوم ملك كاوس طاب الله ثراهم وجعل الجنة مثواهم و مصنوع في محرم الحرام اربع ...

در این بقعه قبر سومی بوده که از آثار آن قبر تخته پاره‌ای به دست آمد که چند اسمی از اسامی دوازده امام در آن بوده و به خط نستعلیق شبیه به خط میر به نظر آمد لکن بیش از این اطلاعی حاصل نشد.^۱ همین قدر به حدس می‌توان گفت که صاحب این قبر یکی از رجال معتبر دولت صفویه بوده است. در این بقعه مبارکه هر قدر انکشافاتی بود نوشته شد بعلاوه آنکه از متولی امامزاده فرمانی کهنه به دست آمد که به خط نستعلیق نوشته شده بود و خواندنش بحدی اشکال داشت که بیرون از وصف است بهر طور بوده اصل فرمان خوانده شد لکن مهر و امضای آن که مدور بوده به هیچ وجه خوانده نشد و تاریخ آن فرمان هم بعضی کلماتش محو شده بود. صورت فرمان اینست :

نواب و عمال و کارکنان کجور ستاق چون به نشان همیون اطلاع یابند بدانند که در بنوقت مشایخان صالحان احسن الله تقویهم حکم حکام ماضیه در دست

۱- از پاره‌های صندوق قبر ملك كاوس و مرقد سومی هیچگونه اثری امر و نمو وجود نیست و امکان دارد تمام اجزای آن به سرقت رفته باشد.

دارند که خطابت کجور ستاق مثل سرکش و صالحان غیبی تعلق به ما داشته بود اکنون نیز رجوع بدیشان کردیم تا محصولات آن را صرف معاش خود نمایند و بدعا گوئی و خدمتگاری حضرت سلطان العارفین برهان المحققین واقف اسرار رب العالمین سلطان محمد کیا دبیر صالحان به سر برند و بدعا به دولت ما قیام نمایند و هیچ طایفه دیگر مداخلت نمایند جز واقفان و مشارکت ندارند و مزاحم احوال ایشان نشوند و بتصرف ایشان بگذارند و تغییر و تبدیل بقواعد آن راه ندهند چون بتوقیع رفیع موشح و مطلع کردند اعتماد نمایند و انحراف نجویند برین جوانب روند تا بمجدت و ارتضاء معرفت گردد.

تحریرا فی ماه مبارک سنه ... ثمانمائمه ...»^۱

آنچه امروز برجای است از این قرار است :

بنای اصلی بقعه هشت ضلعی است (عکس شماره ۶۱). در هر ضلع از داخل صفة کوچکی به دهانه ۲۱۰ و عمق ۸۳ سانتیمتر ساخته شده و به دو قسمت تقسیم شده‌اند. قسمت پایین دارای يك طاق جناقی است که نیمی از عمق صفا را پرمی کند و بالای این قسمت رفی با طاق هلالی است. مجرای در یکی از اضلاع قبلی است که دهانه آن يك متر و عمق آن ۷۰ سانتیمتر و داخل آن پنج ترك است. در ورودی شرقی است و در رفهای جنوب و جنوب غربی و رف مقابل در ورودی، سه خفنگ چوبین مشبك نورگیر است. پس از دوران ناصری، گنبد را تعمیری سرسری کرده‌اند. فعلاً طاقی دوپوش دارد، از داخل گنبدی و از خارج هشت ترك آجری است. قطر داخلی بنا از زاویه‌ای به زاویه مقابل ۶۸۶ سانتیمتر و قطر دیوار بنا ۱۵۰ سانتیمتر است.

۱- این مطالب از مجموعه کتابخانه بیوتات سلطنتی شماره ۷۳۳ صفحات ۵۱۵ - ۵۱۸

سندوقی چوبین قاب و آلت در وسط به درازای ۲۴۹ و پهنای ۱۱۸ و بلندی آن با در نظر گرفتن پایه ۱۳۰ سانتیمتر است. زیارتنامه‌های مورخ ۱۱۴۲ در بقعه دیده شد. اطراف بقعه گورستانی قدیمی است و چناری که سال نزدیک در ورودی گورستان است که محیط دایره تنه آن بالغ بر ۴۹۰ سانتیمتر است.

مسجدی متصل به بناست که در ورودی بقعه به داخل آن باز می‌شود. این در به بلندی ۱۶۲ و پهنای ۴۶ سانتیمتر و قاب و آلت دولنگه‌ای است. درازای مسجد ۳۵۷ و پهنای آن ۳۲۵ سانتیمتر است. در چهار طرف، چهارطاقی ساخته شده است و روی این چهارطاق جنافی، گنبد را زده‌اند. زیر دو طاق جنوبی و شمالی دو خفنگی نورگیر مشبک است.

متصل به جنوب مسجد و بقعه بنایی است به درازای ۸۷۰ و پهنای ۲۴۰ سانتیمتر که شامل سه قسمت است و قسمتها با سه طاق هلالی از یکدیگر مجزا شده‌اند. بالای قسمت اول، طاقی گنبدی با آجر زده‌اند و دو قسمت دیگر هم طاق داشته و خراب شده است، فعلاً پلور کشی کرده و طاق زده‌اند.

خفنگی چوبین مشبک نورگیر طرف غرب بناست. مصالحی که در این قسمت از بنا به کار رفته سنگ و گچ است و طاقهای گنبدی آن از آجر بوده است. معروف است که این قسمت مرقد خواهر سلطان محمد است.

کفش کنی در جلو مسجد است که در ورودی آن به مسجد، قاب و آلت و دولنگه‌ای است. بلندی هر لنگه ۱۶۲ و پهنایش ۴۵ سانتیمتر است.

منبری سنگی

در اراضی مصلاهی دهکده صالحان حومه شهر کجور

در اراضی جنوبی دهکده صالحان که به نام «مصلا» معروف است منبری سنگی

است که درازای آن ۱۶۸ و پهنای آن ۴۶ و بلندی آن از سطح زمین ۱۳۰ سانتیمتر است. این منبر دارای پنج پله و یک پشته است. بر سه جانب و بر سه پله بالا کتیبه است (عکس شماره ۶۲). بر دو بدنه طرفین منبر، دو کتیبه سه سطری است.

کتیبه‌های پشته از قرار زیر اند:

«عمل استاد... واخوه حسن هزار خالوئی م.»

و بر انحنای سمت چپ پشته این تاریخ خوانده شد:

«تحریرا فی ماه محرم سنه سبع و تسعمائه.»

بر بدنه سمت راست منبر عبارات زیر خوانده شد:

«فی زمان سلطان الاعظم ملک... سرور سلاله الملوك مظفر ملك العظام.»

بر بدنه سمت چپ

«اوتجد ومن المقام ابرهیم...»

ابرهیم بن ابرهیم و اسمعیل...»

بقعه شاهزاده ابراهیم معروف به شاه ناچر

در دهکده صالحان از دهکده‌های حومه شهر کجور

خاندان شیخ که متولیان این بقعه هستند اورا ابراهیم بن زید بن حسن بن زید بن امام حسن علیه السلام می‌دانند. بنای اصلی بقعه چهار ضلعی و ابعاد آن ۵۳۲ سانتیمتر است. دو ستون چوبی قطور هشت ضلعی دویسه دو برابر در وسط بناست و سرکشی (حمالی) روی آن است. پلورها روی دیوارها و این سرکش قرار دارند. سقف پل کوبی است و درزپوشهای زده نقش دار دارد. سندوقی چوبین قاب و آلت در وسط این بناست که مرقد امامزاده را پوشانده است. درازای آن ۲۵۳ و پهنای ۱۱۷ و بلندی ۱۱۶ سانتیمتر است.

در ورودی بقعه جنوبی است. دری است که بلندی هر لنگه آن ۱۹۳ و پهنایش ۶۴ سانتیمتر است. متن در مشبك و سه حاشیه آئینه کاری دارد.

جلو بقعه کفش کنی به درازای ۵۹۳ و پهنای ۳۶۶ سانتیمتر است. دو ستون چوبین وسط آن است که سرکشی روی آنها افتاده و پلورهای طاق بر این سرکش و دیوارهای دوطرف متکی است.

در ورودی کفش کن يك تي است. بلندی آن ۱۶۲ و پهنای آن ۷۵ سانتیمتر است. کنده کاریهای برجسته دارد. نگارها را قبلاً ساخته و تهیه کرده اند و بعداً در متن در کار گذاشته اند.

ایوانی جلو کفش کن است که درازای آن ۹۰۰ و پهنای آن ۳۶۵ سانتیمتر است. پنج ستون چهارسو جلو ایوان است و لتازه ای به بلندی ۷۳ سانتیمتر در دوطرف ستونها کوبیده شده است. سقف ایوان نیز پلورکشی و پل کوبی است و بام سراسر بنا سفال سر است.

مآذنه ای در محوطه بناست که هر طرف آن چهار ستون چهارسوی ساده دارد. اطراف بقعه گورستانی قدیمی است. این گورستان در ورودی و حصار و بارو دارد. در ربیع الثانی ۱۲۸۶ اعتماد السلطنه در رکاب ناصرالدین شاه این بقعه را دیده است. (عکس شماره ۶۳). و اردوی ناصرالدین شاه چندی در جوار این بقعه برپای بوده است. (عکس شماره ۶۴). سنگ قبری قطور و قدیمی در این گورستان دیده شده که پاره ای از نوشته های آن بدین ترتیب خوانده شد:

« صاحب کیا اعظم مرحوم مغفور کیا زین الدین خواجه ابن اسکندر تاول »
(عکس شماره ۶۵).

بر قطر سنگ بر طرف راست این تاریخ خوانده شد:

« سنة ثمانین و ثمانمائه عمل استاد عبد الله ».

نشانه های پشت سنگ : سپر و شمشیر .

امامزاده یحیی

در دهکده نیمل^۱ از دهکده های توابع کجور

بنایی است چهار گوشه از سنگ و گل. که جلو آن کفش کن و ایوانی است. بام آن لت بسر بوده است. چندی است حلب بسر کرده اند.

بقعه درویش علی

در دهکده انگاس^۲ از دهکده های توابع کجور

بنایی است چهار گوشه از سنگ و گل. مسجدی متصل به بناست و ایوانی جلو مسجد است. صندوقی ساده چوبین، در وسط بنای اصلی، مرقد درویش را پوشانده است. سقف سراسر بنا پلورکشی و پل کوبی است. گورستانی قدیمی اطراف بقعه است.

بقعه درویش امیر

بر بالای بازوی فرعی کوهی در اراضی ناسنگ لاشک کجور

بنایی است هشت ضلعی از آجر و ملاط گچ. ابعاد هر آجر ۴/۵ × ۲۲ × ۲۲ سانتیمتر است (عکس شماره ۶۶). پهنای هر ضلع از داخل ۱۴۷ سانتیمتر و وسط هر يك از اضلاع دو طاقنما داخل یکدیگر است. طاقنمای بیرونی به شکل مربع مستطیل به پهنای ۷۶ سانتیمتر و طاقنمای داخل آن به پهنای ۵۶ سانتیمتر با طاقی جناقی است. بالای

۱- بکسر نون و سکون باء، نیمل : ده از دهستان توابع کجور بخش مرکزی شهرستان نوشهر، شش کیلومتری جنوب غربی کجور (فرهنگ جغرافیایی ایران، ج ۳). ۲- بفتح الف، انگاس: ده از دهستان توابع کجور بخش مرکزی شهرستان نوشهر، ۹ کیلومتری جنوب غربی کجور (فرهنگ جغرافیایی ایران، ج ۳).

طاقنمای بیرونی که تقریباً دوسوم بلندی بنا را گرفته است طاقنمای کوچکتری است (عکس شماره ۶۷). بالای هرزوایه بنا، گوشواری با سه آجر مثلثی زده اند و سقف را که گنبدی عرفیجینی است بر بالای گوشوارها و طاقنمای کوچک هشتگانه بنا کرده اند. در ورودی در ضلع شمال شرقی است. پهنای هریک از اضلاع خارجی ۲۲۵ سانتیمتر است و هریک دارای طاقنمایی جداگانه است.

داخل بنا سفیدکاری است و برگچ دیوار با قلم و مرکب یادگارهای فراوانی نوشته بوده اند که بیشتر آنها را خراب کرده بودند. پاره‌ای از آنها که خوانده شد به این شرح اند:

«قال النبی صلی الله علیه وسلم

الدنیا مزرعة الاخره

دنیی آن قدر ندارد که بدو رشک برند

یا وجود و عدمش را غم بیهوده خورند

سفیده دم چو شدم محرم سرای سرور

شنیدم آیت توبوا الی الله از لب حور

بگوش جان من آمد ندای طوبی لک

که ای خلاصه تقدیر و زبده مقدر

جهان رباط خرابست برگذر گه سیل

گمان مبر که بیک مشت گل شود معمور

لمحرره درویش مقبولی شاعر غفرالله ذنوبه فی تاریخ سنه ۸۸۶».

❖❖❖

«الدنیا مزرعة الاخره

گر مرا روز پسین از تو درآید نظری

این گناهان مرا هیچ نماند اثری

گر من ایمان بسلامت بلب گور برم

ای چه آراسته منزل چه مبارک سفری

لمحرره عبدالضعیف التحیف المحتاج الی رحمة الله الباری قطب الدین بن شیخ نورالدین شاه رستم دریا باری فی اواخر ربیع الاخر هجریه سنه سبعین و ثمانمائه از هجرة النبویه علیه السلام».

❖❖❖

«چون رسیدم بدین خجسته مقام گفتم ای ذوالجلال والاکرام

العبد شیخ حسین بن شیخ عزالدین دریا باری

معروف به لارجانی تحریر سنه خمسین تسعمائه».

❖❖❖

«افقر المحقرین ولی الدین تاریخ ۸۶۴».

❖❖❖

« قال الله تعالی قسمت بعز وجلالی

ولا دخل الجنة من اطاع ...

ولا دخل النار من عطیاه وان اطاعتی ...

الحقیر الفقیر درویش عماد الدین بن درویش احمد نائینی المعروف

فی تاریخ ماه مبارک شوال سنه عشرين و تسعمایه ».

~~*

«هو الله تعالی

هر که آمد عمارت نو ساخت رفت و منزل بدیگری پرداخت
محمد ... استاد ... خیاط سنه ۱۰۱۸».

~~*

«تحریرا فی شهر ذالقعاده سنه سبع ستین و ثمانمائه».

~~*

« چون رسیدم بدین خجسته مقام گفتم ای ذوالجلال والاکرام
رحمت ایزدی بر آن کس باد این عمارت نهاد کرد تمام
کاتبه العبد سید ملک جان
سادات ... انگاسی

فی تاریخ شهر جمادی الاول سنه ۱۰۱۷».

یادگارهای فراوان دیگری بر لبه طاقنماها و داخل آنها بوده که به علت خراب شدن گنبد بنا ، برف و باران آنها را از میان برده است . عده ای در سالهای اخیر نیز از این بنا دیدن کرده و با گچ و ذغال بر روی یادگارهای قدیمی که هر يك گویای مطالب مختلف بوده اند ، یادگارهای تازه ای نوشته اند و یادگارهای قدیمی را یکسره از میان برده اند .

قدیمی ترین یادگاری که در این بنا خوانده شد مورخ ۸۶۴ ه . ق . است و مسلماً بنا مقدم بر این تاریخ ساخته شده بوده است . اگر تاریخ بنای بقعه درویش رستم را حدود سال ۸۰۰ قمری بدانیم ، می توان این بنا را جزء بناهایی دانست که ملک

کیومر س بیستون ساخته است . اما سؤالهای متعدد دیگری بی جواب می ماند . درویش رستم کیست ؟ چرا بدین گوشه دور افتاده روی آورده است ؟ آیا در این گوشه ، گوشه نشین بوده است ؟ آیا اطراف این بقعه روزی آبادانی بوده است ؟ درویش رستم از چه فرقه از دراویش است ؟ علت علاقه ملک کیومر س بدو چیست ؟ دوتن از دراویش که به زیارت این بقعه آمده اند دریا باری هستند . دریا بار کجاست ؟ آیا منظور همین حاشیه دریای خزر است یا مفهوم دیگری دارد؟ نظیر این سؤالها زیاد است که به هیچیک نمی توان جواب قانع کننده ای داد .

سنگی با خطوط قدیمی

در اراضی ناسنگ از چراگاههای لاشک کجور

ناصرالدین شاه که در سال ۱۲۹۲ ه . ق . روز هفتم رمضان از پول به کجور می رفته است چنین می نویسد :

« دست چپ لاشک که دامنه کوه است دره ای است که قدیم دهی آنجا بود مسمی به « ناسنگ » از قراریکه معروف است سنگی در حوالی آن ده است که در آن سنگ بعضی خطوط قدیمه کنده شده است معلوم نیست چه خط است ، باید فرستاد بخوانند . »^۱

نگارنده به علت بوران برف موفق به دیدن و خواندن این سنگ نشد.

بقعه امامزاده یوسف و امامزاده محسن

در اراضی ناسنگ از چراگاههای لاشک بر سمت راست آب

بقعه ایست ساده از سنگ و گل و ایوانی ساده با ستونهای گرد بی تراش . سراسر

۱- سفرنامه ناصرالدین به مازندران به نقل از تاریخ مازندران مهجوری ، ج ۲ ،

بام بنای اصلی و ایوان، لت بسر است. مقابل امامزاده در طرف چپ آب رودخانه، گاوسرا و خانه متولی است.

گورستانی قدیمی نزدیک گاوسرای کهنک لاشک

نزدیک گاوسرای که سمت راست آب و در دامن کوه است، گورستان قدیمی است.

بقعه فضل و فاضل

در دهکده کندلوس^۱ از دهکده‌های میخساز زانوس رستاق کجور

بنای بقعه از سنگ و گل و مربع شکل است. در میان بنا صندوق چوبین مشبک ظریف گورهای این دو برادر را پوشانده است. ایوانی به پهنای ۳ متر و درازای ۵۵۰ سانتیمتر در طرف قبلی بناست که با تکاکی چوبین از ایوان غربی جدا می‌شود. ایوان غربی به پهنای دو متر و درازای ۹۳۰ سانتیمتر است که دنباله آن تا لبه ایوان جنوبی می‌آید. جلو ایوان قبلی و دنباله ایوان غربی نه ستون چهارسوی پنخزده است که سرستونهای آنها را رنگ آمیزی کرده‌اند.

سقف بقعه و ایوانها پلورکشی و پردی کوبی است. هر پردی که به اندازه فاصله میان دو پلوراست، ابتدا پنخزده و رنگ آمیزی کرده و طرحی زیبا بر آنها کشیده سپس در سقف بقعه و ایوانها کار کرده‌اند. این نوع تزئین که بسیار زیباست برای نخستین بار است که در صفحات مازندران دیده می‌شود. درخت چنار قدیمی پنج شاخه‌ای طرف غربی محوطه بقعه و کنار رودخانه است که به علت اینکه در طرف آن در دیوار حیاط بقعه بود، اندازه گیری نشد. چشمه آبی فراوان در محوطه بقعه بیرون می‌آید و پس

۱- بفتح کاف و سکون نون و فتح دال .

از گذشتن از حوضی به رودخانه می‌ریزد. دو جمجمه گاو کوهی (گوزن) با شاخهای بلند چهارساله آنها، بر دیوار ایوان بقعه است.

در مقداری از اراضی حیاط بقعه یک باب دبستان و در مقداری دیگر یک باب درمانگاه نیمه تمام بنا کرده‌اند و محوطه وسیع اطراف امامزاده را که گردشگاه و باغ عمومی بوده است از میان برده‌اند.

گورستانهای وراو^۱ و ازیرک^۲

در غرب دهکده کندلوس میخساز زانوس رستاق کجور

در غرب دهکده کندلوس دو گورستان است که سمت دفن مردگان آنها رو به آفتاب در آمدن است و با مردگان وسایل زندگی نظیر کوزه و دستبند و گلوبند و میرک^۳ دفن می‌کرده‌اند.

گورستان قدیمی دروش کر^۴

در شرق دهکده کندلوس میخساز زانوس رستاق کجور

در مشرق دهکده کندلوس گورستانی وسیع است که سمت دفن مردگان شرقی است و زینتهای زنان نظیر گوشواره و دستبند و خلخال درگورها یافت شده است.

چناری کهنسال

در اراضی مونیج میخساز زانوس رستاق کجور

در اراضی پایین دهکده مونیج، چناری قدیمی است که گرداگرد تنه آن از یک

۱- بضم واو اول. ۲- بضم الف و فتح راه. ۳- میرک: مهره زردی و مهره‌های دیگر را گویند. ۴- بکسر دال و ضم کاف. لفظ اول به معنی درفش و دومی به معنی سنگ است.

متری زمین، بالغ بر ۸۶۰ سانتیمتر است .

راه میخساز به تهران

این راه از مرکز میخساز که کندلوس است شروع می شود و پس از طی گدوک زانوس به نسن می رسد . شب منزل نسن است . از نسن به لشک و گردنه سوتک و از گردنه سوتک به وارنگرود می رسد . شب منزل وارنگرود است . از وارنگرود دنبال رودخانه به گاجرود گردنه دیزین و پس از سرانیر شدن از گردنه دیزین، شب منزل دربندسر یا شمشک است . از دربندسر یا شمشک کنار رودخانه جاجیرود می رود و شب منزل قهوه خانه نو در گردنه قوچک است . از قهوه خانه قوچک شبگیر می کردند و از راه نارمک به تهران می رسیدند .

بقعه سید احمد

در دهکده نیچکوه ۱ میخساز از دهکده های زانوس رستاق کجور

بنایی است مربع شکل از سنگ و گل با ایوانی در جلو آن . صندوقی تخته ای ساده وسط بناست .

اسنادی در منزل آقای حاجی حسین جهانگیری

در کندلوس میخساز بدین شرح دیده شد :

«هو هو»

تیمناً و تبرکاً بذکر من له العزة والبقا والدوام

شرایف حمد کثیر اللطایف و لطایف شکر موفور العطايف مالک الملکی را

۱- نیچکوه : ده از دهستان زانوس رستاق بخش مرکزی شهرستان نوشهر، چهل و هشت کیلومتری جنوب نوشهر و دوازده کیلومتری پول (فرهنگ جغرافیایی ایران، ج ۳) .

سزاست که در مزارع بقاع اتم ترعونه ام نحن الزارعون بدر جزیل الفواید انبتت سبع سنابل فی کل سنبله مائة حبه مزروع گردانیده ای زتومزروع جهان خراب وی بتومرجوع ثواب وعقاب و درود نامعدود درخور پیغمبر است که صاحب تاج با ابتهاج لولاک لما خلقت الافلاکست سلطان عرب و عجم معلی مجتبی مزکی ابوالقاسم حضرت بارفعت محمدمصطفی و شاه ولایت پناه وارث مرتبه رفیعۀ هارون مالک لوای فلک اعتلای سلولی اسدالله سرور غالب شاه مردان علی ابوطالب و برآل و عترت اطهار عالی مقدا ارشان صلوات الله و سلامه علیهم باد ای آمده آن دوازده شاه براوج لقب دوازده ماه بر گوهروی دوازده برج هر اوج یعنی دوازده برج و بعد بفر و ختنند سلاله الاماجد والاب عاظم کیشاه حسین ولد مغفرت پناه کیاسیف آروبیج و مسمانان حیات و پری بنتان کباء مومی الیه مرحوم و مسماة یاقوت بنت غفران پناهی کیاجهان بخش آروبیج و کیاسیف ولد مرحومی کیاحسنکیا آروبیج بسبب عدول مؤمنین جهة عدم بلوغ سیف مذکور تمامی اراضی دایر و بایر واقع در قریه پی ده زانوسه رستاق حمیت سلطانها عن الشر والنفاق مع چند اصله درخت گردکان و چنار و عیون و اعشاب و کل ما يتعلق بهذا الباب را بسعادت نصابی عزت - دستگاهی استاد ناصر و قواما لدین ابنان مرحومی شمس الدین بناکنده لوسی بمبلغ نوزده هزار دینار تبریزی نصفه توضیحاً للاصل و تبییناً للفرع نه هزار و پانصد دینار موصوف منعوت و مبیع مسفور محدود است قبلیاً باملاک مراد کوج و سالار کوج و شرقیاً باملاک عزت دستگاهی آقاعلی کوج و مهدی کوج و شمالیاً بلیسه سو و غربیاً بجوی کوچک و بینهم عقد مبیعه صحیحۀ شرعیۀ اسلامیۀ جاری شد مشتمل بر ایجاب و قبول و تسلیم و تسلیم و تملیک و تملك و رویه معتبره قبل العقد و تفرق ابدان و معترف شدند با یعان

مذکوران و بایعات مومی الیهن که تمامی ثمن معقود علیه از مال خالص مشتریان مزبوران بدیشان رسیده و زمه مشتریان از اداء آن کلاً و بعضاً بری و عری گشته و بعدالایوم بموجب این مبیعه شرعیه مبیع مذکور مالی گشت از اموال مشتریان و ملک کی شد از املاک ایشان و همچنین بایعان مسطوران و بایعات مذکورات اسقاط خیارات سیما خیار الغبن الفاحش بل افحش نمودند و ضمان درک کایناً ما کان شدند .

التاریخ عشر اول شهر جمادی الاول سنة ستة وثلاثين بعد الف .

[بر حاشیه سمت راست عبارات زیر است] :

«الشهود کیا فرامر زتورج و مولانا عبدالله کندلوس و ملاعبداعلی کندلوسی و حسین بنا کندلوس و محمد درزی و ملاعلی و اسفندیار دیاری و سیف سرخاب و اسکندر لهراسب و ابراهیم ولد او و حاجی گالش ابندا نسکی .

[جای مهر]^۱

کیا حسنکیا آروبیج برادرکیا شاه حسین آروبیج متن بود فوت شد از هر یک پسر خود و هو زین العابدین و یک زوجه معقوده مدخوله و ایشان نیز دعوی کرده حصه خود را بمبلغ پنج هزار دینار تبریزی بعزت دستگاه شمس الدین محمد بنا فروخته ضامن درک حیث ما کان شدند . [جای مهر]^۲ .

[در بالای سند این عبارت است :]

«قد وقعت هذه المبیعة المبارکة الصیحة الشرعیة لدی . [جای مهر]^۳ .

۱- مهری بزرگ گرد با سجع : «افوض امری الی الله و انا العبد روحی بن فتح الله» .

۲- مهری بزرگ گرد با سجع : « قال رسول الله صلی الله کل تقی نقی . . . صدق » .

۳- مهری بزرگ و گرد با سجع : «افوض امری الی الله و انا العبد روحی بن فتح الله» .

« هو المالك

الحمد لله الذی احل البیع والشری و حرّم الغصب والربوا والصلوة والسلام علی خیر خلقه و مظهر حقه محمد وآله امناء الدین و حفظة شرع المبین و بعد مبنی بر تنمیق اینخطاب شرعی المبدأ والمآب آنکه بفروخت زبده الاشباه یوسف بن ابراهیم عریشاه بعد از آنی که همشیره اش مسماة تی تی تمامی حصه املاک موروثی خود را بیوسف مذکور هبه نمود و ثبت عندی ثبتها بجناب عمدة الکفاء استاد ناصر بن غفران پناه شمس الدین بنا [و رفعت پناه علی بن علاء الدین بنا و نادر العصری استاد ابراهیم بنا و قوام الدین بنا] مقدار بیست و چهار پیمانہ تخم افشان که کائنست در جانب شمالی قریه مونج من اعمال زانوسه رستاق بلا مشارکت و منازعت احدی بمبلغ شش هزار دینار تبریزی پنج دانگی سدسه ضبطاً للاصل و توضیحاً له یک هزار دینار موصوف منعوت و محاط میشود مبیع مسفور قبلیاً متصل بزمین فربورز رودباری و شرقیاً متصل بمرز بزرگ و بحر یاً ایضاً متصل بمرز بزرگ و غربیاً متصل بدینار تگاهده جاده و فیما بین بایع و مشتریون مشار الیهم صیغه عقد مبیعه صحیحه مشتمل بر ایجاب و قبول و قبض و اقباض و تسلیم و تسلیم و تملیک و تملک و رویه معتبره قبل العقد و تفرق ابدان جاری شد و بایع مسطور اسقاط جمیع خیارات سیما خیار الغبن الفاحش بل الافحش نمود و ضامن درک شرعی شد .

کان ذلك سلخ شهر شعبان المعظم سنة ستة وعشرين بعد الف .

[بر بالای این هبه نامه این عبارت نوشته شده است :]

«وقعت هذه المبايعه الصحيحة الشرعيه لدى وانا اقل الخليفة بل اللاشييء .
[جای مهر]^۱».

[برحاشیة سمت راست این مطالب آمده است:]

«الشهود صلاحیت آثارمولانا نظرعلی کلکوتی و تقوی شعاران ملا ابراهیم و
ملاحسین کندلوس و کلاوس بن کیا بیستون سل و استاد ابراهیم بن غیاث الدین
کوچ و گرشاسف بن غفران پناه علی لونیج و ملک سلطان بن ملک ارغش و
علاءالدین درویش کوچ و ملا عبدالعلی بن ملاسیف الدین و استاد میرین
چلستون مرزبان .

اسامی مشتریون که فیما بین سطرابع و خامس مندرجند خط فقیر است نمقه.
[جای مهر]^۲».

بقعه امامزاده ابراهیم معروف به دنکاسی^۳

در دهکده ساس^۴ از دهکده‌های زانوس رستاق کجور

بنایی است ساده از سنگ و گل. صندوقی چوبین ساده وسط بناست و ایوانی در
جلو بنا ساخته اند. «دنکاسی» به معنی دو «انگشتی» است و چنانکه از این لقب
پیدا است، دو انگشت امامزاده در اینجا به خاک سپرده شده است.
در این دهکده بقعه دیگری به نام «امامزاده جعفر» است که آن نیز بنایی ساده و
لت بسر است .

۱ و ۲- مهری گرد با سجع : «افوض امری الی الله الفنی عبده الراجی فتح الله ثانی» .
۳- بفتح دال و سکون نون، به معنی دو انگشتی است. ۴- ساس: ده از دهستان زانوس رستاق
بخش مرکزی شهرستان نوشهر، چهل و دو کیلومتری جنوب نوشهر و ده کیلومتری پول
(فرهنگ جغرافیایی ایران، ج ۳).

راه گدوگ زانوس

میان نسن^۱ از دهکده‌های نور و زانوس کجور

سفر دوم ناصرالدین شاه به مازندران در سال ۱۲۹۲ ه. ق. بوده است. شاه
در این سفر پس از گذشتن از شهرستانک و دو آب، کنار رودخانه لورا برای ناهار خوردن
توقف کرده است. از اینجا میرشکار و میرزا عبدالله خان پیشخدمت و یک نفر مهندس را
فرستاده است تا راه گدوگ زانوس را تعمیر و مرمت کنند. سپس خود شاه از راه
دونا و کمر بن به نور می‌رود و چنین می‌نویسد:

« به ده نسن نرسیده، در سر راه ملک چشمه عمله کار می‌کند. این راه به قریه
زانوس کجور می‌رود. چون راه اردو است می‌سازند. از ملک چشمه به نسن
یک میدان اسب راه است. دوشنبه سوم رمضان به زانوس کجور باید برویم.
اما راهی از قریه پیل نور به دهات می‌خساز کجور می‌رود که نزدیک زانوس
است. صبح زود از راه ملک چشمه به طرف زانوس به راه افتادیم. راهی
که می‌ساختند مملو از مردم و بنه بود. لابد از کنار راه که سنگلاخ و بیراه
است رانیدیم. بسیار بد گذشت.»

چناری بسیار کهنسال

در محوطه‌ای به نام چنارین در دهکده زانوس کجور

در محوطه‌ای گشاده در پایین دست دهکده زانوس چناری است که شاید قدیمی‌ترین
چنار نواحی مازندران باشد. محیط دایره تنه آن از یک متری زمین ۱۱/۸۰ متر
است.

۱- بکسر نون و سین .

گورستانی قدیمی

در اراضی ون^۱ پشت دهکده زانوس کجور

گورستانی نسبتاً وسیع پشت دهکده کنونی زانوس است که اغلب گورهای آن سمت قبلی نیستند. در این گورها زینت آلات زنان یافت شده است.

بقاع درویش رستم و درویش شهر اکیم

در دهکده کوچک اطاق سرا^۲ نزدیک زانوس کجور

بنای بقعه درویش رستم، از خارج هشت ضلعی و از داخل چهار ضلعی است (عکس شماره ۶۸). پهنای هر یک از اضلاع هشت ضلعی دو متر تمام و پهنای هر ضلع چهار ضلعی داخل ۲۶۳ سانتیمتر است. در چهار ضلع داخلی چهار طاقچه و بالای آنها چهار طاقما و بالای طاقماها، چهار ررف مانند است که به زیر لبه گنبد منتهی می شوند. این چهار ررف و چهار گوشوار بنا دارای طاقهای جناقی هستند. گنبد عرقچین بنا بر طاق گوشوارها و ررفها استوار است. صندوقی قصاب و گره از چوب آزاد گور درویش رستم را پوشانده است. درازای آن ۱۹۷ و پهنایش ۱۱۰ و بلندی ۸۲ سانتیمتر است. صندوق بر پایه ای چوبین استوار است که بلندی آن ۳۸ سانتیمتر است. در ورودی بقعه دو لتی و شرقی است و در کفش کن جلو بقعه باز می شود. بلندی هر لنگه ۱۳۴ و پهنای آن ۳۷/۵ سانتیمتر است.

عبارات زیر بر این در با خط متوسط نسخ حک شده است:

بر بازوی سمت راست چهار چوب در:

۱- بفتح واو. ۲- اطاق سرا: ده از دهستان زانوس رستاق بخش مرکزی شهرستان نوشهر، چهل و چهار کیلومتری جنوب نوشهر و ۹ کیلومتری پول (فرهنگ جغرافیایی ایران، ج ۳).

«الله لاله الا هو الحی القیوم لا تأخذه سنة ولا نوم له ما فی السموات وما فی الارض من ذا الذی یشفع».

بر بازوی بالای چهار چوب:

«عنده الا باذنه یعلم ما بین یدیهم وما خلفهم ولا یحیطون».

بر بازوی سمت چپ چهار چوب:

«بشیء من علمه الا بما شاء وسع کرسیه السموات والارض ولا یؤده حفظهما و هو السميع علیم تحریرا فی ماه محرم سنة اربع و تسعمایه».

بر دماغه در:

«هذا العمارات المشهد المبارک فخر فخر ابد خندا^۱ درویش رستم ناف نور قبره عمل استاد اجل درویش محمدا بن رستم».

بر باثوی سمت چپ لنگه سمت راست متصل به دماغه در:

«این دنیا بدوستی کسان داشته اند

بنگر که زداشتن چه برداشته اند

این طاق و رواقها که افراشته اند

آخر همه رفته اند و بگذاشته اند کاتب گودرز».

بر باثوی سمت راست لنگه راست:

«صل علی محمد مصطفی وصل علی علی المرتضی و فاطمة الزهرا وحسن رضا و حسین شهید بکر بلا و امام زین العابدین».

بر پاسار بالای لنگه راست:

«در تاریخ ماه رمضان معظم».

۱- ظاهراً: فخر فقرا بنده خدا.

بر پاسار پایین لنگه راست :

« در مسجد بهره باز ممکن » .

بر باثوی سمت چپ لنگه سمت چپ :

« و امام محمد باقر و امام جعفر صادق و امام موسی کاظم و امام علی موسی - الرضا صل الله علی محمد و آله اجمعین » .

بر باثوی سمت راست لنگه سمت چپ :

« بسم الله الرحمن الرحيم قل هو الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد در كه خالق^۱ جبار بر تو بگشاید

دیگر کسی نتواند که بر تو در بندد در کعبه مقصود » .

بر پاسار بالای لنگه سمت چپ :

« سنة اربع و تسع مائه » .

بر پاسار پایین :

« چون در آئی بیجز نماز مکن »^۲ .

پنجراهی مشبك چوبین ظریف در ضلع شمالی بنای بقعه درویش رستم است که این عبارات بر آن مشبك کاری شده است :

« بانی قاسم پاشاه عمل استاد علی اصغر » .

بام بنا کلاه درویشی و مصالح آن سنگ لاشه و ساروج است .

بقعه درویش شهر اکیم چهار ضلعی است که ابدأ مدخلی ندارد (عکس شماره ۶۹). چندی قبل يك بدنه آن را سوراخ کرده و داخل بقعه رفته و کف آن را کنده و

۱- علت اینکه کاتب نام سایر ائمه را ذکر نکرده است روشن نشد . ۲- ظاهراً :

دری که خالق . ۳- مصراع دوم «در مسجد بهره باز ممکن » است اما معلوم نیست که

چرا کاتب دنبال عبارت «در کعبه مقصود» نوشته است .

بر سردابی رسیده اند که سه تابوت از چوب سرو بر روی یکدیگر در آن بوده است . در هر ضلع این بنا محراب مانندی است . بر دیوار غربی بنا این کتیبه بردوسنگ بر سمت راست و چپ این ضلع نصب شده است . خط کتیبه بسیار بد و ناخواناست :

« هذا العمارات المغفور ابن المرحوم درویش شهر اکیم و درویش رستم نورقبرهما - فی ماه صفر سنة ثمان سبعین و تسع مئه » .

قلای نین

در دهکده سما از دهکده های پنجک رستاق کجور

در پایین دهکده سما آثار قلعه ای قدیمی به نام «نین» برجای است . در این دهکده بقعه ای به نام «شهباده قاسم» در اراضی «شیخ کالا» است . بنایی ساده از سنگ و گل که خارج و داخل آن را سفید کاری کرده اند . بام بنا لت بسراست .

بقاع پیردرویش و امامزاده اسماعیل و امامزاده زید

در دهکده فیروز آباد از دهکده های پنجک رستاق کجور

هر سه بقعه بنایی ساده از سنگ و گل دارند که داخل و خارج آنها سفید کاری کرده اند . درختان کهنسال اوچا (نارون وحشی) در محوطه بقعه پیردرویش جالب و قابل ذکر است . بقعه امامزاده اسماعیل را اخیراً حلب بسر کرده اند . دو بقعه دیگر هنوز لت بسراست .

چناری کهنسال، ابتدای دهکده فیروز آباد بر سر چشمه است که داخل آن خالی

شده است . چناری قدیمی دیگر نیز در آخر محل است .

باقی بناها و آثار تاریخی کوهستان کجور

- ۱- قلا کردن در ازارک^۱ سرراه چالوس .
- ۲- آثار قبور قدیمی در پل زغال کجور .
- ۳- قلعه‌ای قدیمی در پشت دشت نظیر در فیروز آباد.
- ۴- گردکتی^۱ در فین^۲ قلعه‌ای قدیمی است در پنجک رستاق^۳ پشت کندوسر .
- ۵- سلطان سرا مقابل ازارک از دهکده‌های کجور.
- ۶- دزدقلعه ، قلعه‌ایست قدیمی که از کانی به ساریس و از آنجا به قلعه می‌روند.
- ۷- حمام تپه، تپه‌ای نزدیک دزدقلعه ساریس.
- ۸- امامزاده ابراهیم ، دیوار سنگی ولت بسر در منجیر از دهکده‌های پنجک رستاق کجور .
- ۹- امامزاده عبدالله در کینج زانوس رستاق کجور.
- ۱۰- قلعه‌ای قدیمی به نام «لوسرکتی»^۴ میان بسطام و فیروز آباد.
- ۱۱- بقعه‌ای در دهکده پی‌چلو^۵ از دهکده‌های حومه کجور.
- ۱۲- بقعه‌ای در دهکده لیگوش^۶ از دهکده‌های توابع کجور.
- ۱۳- امامزاده‌ای میان اویل^۷ و کوهپر کجور .
- ۱۴- امامزاده سرچار^۸ در دهکده سرچار کوهپر کجور.

۳- جنس افیای دشت کجور

بلوک دشت کجور از طرف مغرب به رودخانه چالوس، از طرف مشرق به رودخانه بره^۱، در شرق المده^۲ از طرف جنوب به نواحی کوهستانی نور و از طرف شمال به کناره دریای خزر محدود می‌شود.

این خاک پهناور را به نواحی چند تقسیم کرده‌اند که از غرب به شرق به این ترتیب قرار می‌گیرند :

کران^۳، خیره رودکنار، چلندر^۴، بلده کجور (شهر کجور)، کلرودپی^۵، علوی-کلا^۶، کچرود^۷، کالج^۸، (در جنوب کچرود). سامان غربی کران رودخانه چالوس و سامان شرقی آن خیره رود است.

ناحیه خیره رودکنار از رودخانه خیره رود شروع می‌شود و به رودخانه کوچکی که میان چلک^۹ غربی و شرقی است ختم می‌گردد. حد غربی چلندر رودخانه کوچک چلک و حد شرقی آن آب ملکار^{۱۰} است.

ناحیه بلده کجور (شهر کجور) میان قریه اندرور^{۱۱} تا رودخانه نمک آب است.

- ۱- بفتح باء و کسر راء .
- ۲- بفتح الف و لام و سکون ميم و کسر دال.
- ۳- بفتح کاف .
- ۴- بفتح ج و لام .
- ۵- بضم کاف و کسر لام . در تلفظ محلی کلی رودپی نیز می‌گویند .
- ۶- بفتح عين و لام .
- ۷- بفتح کاف و کسر ج .
- ۸- بکسر لام .
- ۹- بکسر ج و فتح لام .
- ۱۰- بضم ميم .
- ۱۱- بفتح الف و سکون نون و فتح دال و سکون راء و فتح واو .

- ۱- بفتح الف .
- ۲- بکسر گاف و دال و ضم کاف .
- ۳- بکسر فاء و فتح ياء .
- ۴- بفتح پ و سکون نون و فتح جيم .
- ۵- بضم لام و سکون واو و فتح سين و ضم کاف .
- ۶- بکسر پ و ج ، ده از دهستان بلده کجور بخش مرکزی شهرستان نوشهر (فرهنگ جنس افیایی ایران، ج ۳).
- ۷- بکسر لام و سکون ياء، ده از دهستان توابع کجور بخش مرکزی شهرستان نوشهر ، سه کیلومتری جنوب کجور (فرهنگ جنس افیایی ایران ، ج ۳) .
- ۸- بفتح الف .
- ۹- بفتح سين .

کلرودپی^۱ حد شرقیش رودخانه نمک آب و حد غربیش رودخانه کلی رود^۲ است .
 علوی کلا میان دو رودخانه کلی رود و کچه رود^۳ است . کچرستاق^۴ خاک میان
 رودخانه کچه رود تا دهکده هندومرز است .
 حد و سامان بلوک کالج از دهکده هندومرز تا پل رودخانه بره است که حد
 فاصل میان خاک کجور و نور است .

۴ = بناها و آثار تاریخی دشت کجور

امامزاده محمد بن موسی الکاظم علیه السلام

در دهکده خیرسر از دهکده‌های کران کجور

بر سر راه نوشهر به نیرنگ و چشمه گردو بر سمت چپ جاده ، بنایی است
 مستطیل شکل که درازای آن از خارج ۸۵۰ و پهنای آن ۵۵۰ سانتیمتر است . ایوانی
 به پهنای ۳۲۵ سانتیمتر در شرق بناست و در ورودی بقعه در این ایوان باز می‌شود .
 صندوقی چوبین در وسط بنای اصلی بقعه است که درازای آن ۱۸۰ و پهنای آن ۶۲
 سانتیمتر است . در اطراف بنا گورستانی قدیمی است که درختان نسبتاً کهن : گردو ،
 انجیر ، توت ، اوجا ، انار ، هلی (آلوچه) ، شیشار (شمشاد) ، فك (بید) ، نيسكا ،
 فرمونی واربه (خرمندی) در آن دیده می‌شود . بر سنگ قبری در گورستان بقعه ابیات
 زیر حک شده بود :

« تاج از فرق فلک برداشتن تا ابد آن تاج بر سر داشتن
 جاودان در اوج قدرت زیستن ملک عالم را مسخر داشتن
 بر تو ارزانی که ما را خوشتر است لذت يك لحظه مادر داشتن »

۱- بضم کاف و کسر لام و ظاهراً تلفظ صحیح آن به کسر کاف است . زیرا رودخانه
 این ناحیه تا امروز « کلی رود » بکسر کاف تلفظ می‌شود . ۲- بکسر کاف .
 ۳- بفتح کاف . ۴- بفتح کاف و کسر چ و ضم را .

حمامی قدیمی

در دهکده سنگ تچن^۱ از دهکده‌های کران کجور

تاریخ بنا و بانی این حمام روشن نشد. شکل ظاهری بنا قدمت آن را نشان می‌دهد.

نهرهای قدیمی که از چشمه گردو

جدا می‌شود

این نهرها به نام دهکده یا مزرعه‌ای هستند که آنها را مشروب می‌کنند و به ترتیب از قرار زیراند:

سنگ تچن، خیرسر، نازه آباد، کردی کلا^۲، نهر نیرنگ که قسمتی از اراضی دهکده نیرنگ را مشروب می‌کند. نهر شکری کلا^۳ که قسمتی از اراضی کشت شکری کلا را مشروب می‌کند. نوشهر، موسی آباد، کورکورسر، اجارم^۴ (مزرعه است و رعیت نشین ندارد)، گرده کل^۵، شهر پشت^۶ (مزرعه است و رعیت نشین ندارد).

بقعه سید علی کیا سلطان بن سید علی عمر ان بن امام موسی الکاظم علیه السلام

در دهکده سید علی کیا^۱ از دهکده‌های خیررود کنار کجور

بنای اصلی بقعه هشت ضلعی است که درازای هر ضلع آن از خارج سه متر تمام است (عکس شماره ۷۰). داخل هر يك از اضلاع داخلی طاقنما مانندی به عمق ۲۰ و پهنای ۱۲۰ سانتیمتر است. مرقده سید علی کیا در وسط بناست. درازای آن ۲۱۰ و پهنای آن ۹۶ سانتیمتر است که با آجر و گچ از سطح زمین بالا آورده‌اند. سقف بنا از داخل گنبد مدور توسی خورده و از بیرون هرم مئمن القاعده است. مصالح اصلی بنا آجر و ساروج است. متصل به ضلع شرقی، کفش کنی به درازای ۳۴۰ و پهنای ۲۱۵ سانتیمتر ساخته‌اند. در مدخل این کفش کن جلوخان مانندی است. اطراف بقعه گورستانی قدیمی است. چناری که پنسال در این گورستان است که محیط دایره تنه آن بالغ برده متر است. مأذنه‌ای که قسمت پایین آن از آجر و گچ و گلدسته آن از چوب است در جلو در این گورستان است (عکس شماره ۷۱). کفش کن و مأذنه در حدود صد سال قبل به دست سید امین حسینی متولی وقت ساخته شده است. تولیت بقعه فعلاً با سید رضای حسینی است.

۱- سید علی کیا: ده از دهستان خیررود کنار بخش مرکزی شهرستان نوشهر، هفت کیلومتری شرق نوشهر و یک کیلومتری جنوب جاده نوشهر بابلسر (فرهنگ جغرافیایی ایران، ج ۳).

۱- بکسر گاف و فتح تاء و کسر جیم . ۲- بضم کاف اول . ۳- بضم شین و سکون کاف . ۴- بضم الف و راء . ۵- بکسر گاف و فتح کاف . ۶- بکسر راء و ضم پ .

امامزاده عبدالنابین امام موسی الکاظم علیه السلام در دهکده بندپی از دهکده‌های خیره رود کنار کجور

بنای اصلی بقعه هشت ضلعی است که درازای هر ضلع آن از خارج ۲۶۰ سانتیمتر است. برجدار داخلی هر یک از اضلاع طاقنمایی به پهنای ۷۵ و عمق ۲۵ سانتیمتر ساخته‌اند. در ورودی بقعه جنوبی است و مرقد معصوم‌زاده در میان بنای اصلی بقعه با صندوقی پوشیده شده است. درازای آن ۱۷۰ و پهنایش ۷۰ و بلندی آن ۱۱۰ سانتیمتر است. بام سراسر بنا لت‌پوش است.

غارهای رشته کوهی آهکی

در جنوب چلك و چلندر از دهکده‌های کجور

در جنوب آبادیهای چلك و چلندر رشته کوه آهکی است که غارهای کوچک و بزرگ در آن دیده می‌شود. از آنها می‌توان غارهای دیوسفید و بزلی^۲ (مجله شکار و طبیعت شماره ۴۶ شهریور ماه ۱۳۴۲) و غار ارژنگ و غار گبری (بولتن فدراسیون کوهنوردی) را نام برد.

قلعه دزدین

در نزدیکی دهکده دزدک از دهکده‌های چلندر کجور

در جنوب دهکده دزدک و در سامان پلستان و کهنه چلندر، قلعه قدیمی عظیمی بوده است. این قلعه را روزی بر تپه‌ای که از خاکریزی دستی به وجود آورده‌اند،

۱- نام این رودخانه در تاریخ طبرستان سید ظهیرالدین «خیره رود» به معنی رودخانه سرکش و دریده است. سرکشی آن همین بس که در سیل ۱۳۴۶ پل بنی را با استحکام تمامی که داشت از جای کند. امروز به غلط «خیر رود» گویند. ۲- بضم باء و کسر زاء.

ساخته بوده‌اند. امروز بالای این خاکریز به شکل دایره است و محیط آن در حدود سیصد متر به نظر می‌رسد. اطراف آن تا امروز خندقی است که روزی از آب چشمه‌های دزدین پر می‌شده است. پهنای این خندق سی و پنج تا چهل متر و گودی آن نیز در همین حدود است. بر بالای این خاکریز دستی آثاری از بنا برجای نبود. پاره آجرهایی که قطر آنها به هشت سانتیمتر می‌رسید زیاد دیده می‌شد. در حدود شصت و پنج سال پیش آجرهای این قلعه به دهکده دزدک حمل کرده و حمامی از آنها ساخته‌اند. پس از بررسی حمام معلوم شد این آجرهای قالب بزرگ مربوط به دوران ساسانی است. سفال بی‌لغاب فراوان در بالای خاکریز و دامنه‌های خندق دیده می‌شود. در جهت شمالی قلعه دزدین، بطرف دریا نه تپه دستی دیگر است و قلعه دزدین دهمین خاکریز دستی است. بر خاکریز یک و دو و سه که در امتداد شمال و جنوبی نزدیک به ساحل دریا قرار می‌گیرند، امروز دهکده‌های سید کوتی^۱، پایین محله دزدک و دهکده دزدک^۲ بنا شده‌اند. اراضی اطراف این تپه‌های ده گانه که امروز تبدیل به مزارع برنج‌کاری شده‌اند در زمان محمدشاه قاجار (۱۲۶۴ - ۱۲۵۰ ه.ق.) آبگیر و باتلاق بوده است. رابینو نیز از این مرداب یاد کرده و می‌نویسد: «از ملکار راه باریکی که باتنه درخت مفروش و در بیشتر جاها در زیر آب بود ساخته‌اند. این راه به دهکده چلندر که در میان باتلاقها محصور است منتهی می‌شود. اگر اسب، هنگام شب، در این راه در گل گیر کند امیدی به نجاتش نخواهد بود.»^۳

مکنزی به خرابه‌هایی واقع در یک میلی حوض کوتی رفته و در آنجا آثاری یافته که

۱- کوتی به معنی تپه‌ای کوتاه یا خاکریزی دستی است. ۲- نام «دزدک» نشان می‌دهد که روزی بناهای این محل قلعه مانند بوده است. ۳- ترجمه سفرنامه مازندران و استراباد رابینو، ص ۵۲.

نشان می‌داده است سابقاً در آنجا قلعه بزرگی وجود داشته است. این قلعه محصور به دو رشته خندق و بارو بوده است. خندق داخلی دست‌کم بیست پا عمق داشت و عمق خندق خارجی بیش از ده پا نبود. بر تپه وسطی آجرهای بسیار بود. در آنجا مکنزی دو درخت بسیار زیبای جنگلی که در عمر خویش مانند آن را ندیده بود، مشاهده نمود. از آن نقطه تا کوهپایه‌ها بیش از یک میل راه نیست و بريك صخره آهکی به ارتفاع تقریباً سی پا از زمین غاری است که بلندی دهانه آن در حدود شش پا و پهنای آن چهار پا است و منظره دلفریبی از جلگه و دریا در مقابل این غار واقع شده است^۱ (عکس شماره ۷۲).

در تاریخ ابن اسفندیار مذکور است: وقتیکه افراسیاب منوچهر را دنبال کرد، او به رستم‌دار آمد و پس از چندی که در خورشیدرستاق آواره شد در چلندر در محلی که کوهستان خیلی به دریا نزدیک است، پناه جست. در آنجا او پیش دهکده‌های ونوشه-ده و کس، خندقی بزرگ حفر کرد و با همراهان خود در آنجا ماند.^۲

رودخانه کوچکی به نام «دزدک رود» که آب چشمه‌های اطراف قلعه دزدبن است از نزدیکی دهکده دزدک می‌گذرد و به دریا می‌ریزد.

سید ظهیرالدین که پس از مرگ میرزین‌العابدین می‌خواست میر عبدالکریم را به مازندران ببرد از این آب گذشته و آن را به نام «دزکه روی سرچلندر» خوانده است.^۳

۱- این غار تا امروز برجای است و به نام غار «دیوسفید» در میان اهالی معروف است.
 ۲- ترجمه سفرنامه مازندران و استراباد را بینو، ص ۵۲.
 ۳- تاریخ گیلان و دیلمستان، ص ۴۶۲. شکل امروزی این نام «دزک رودس» می‌شود.

امامزاده نوح

در دهکده اندرور از دهکده‌های بلده کجور

بنایی است ساده با دو ستون چوبین در طول بنا و صندوقی ساده در میان آن. در ورودی که در ایوان باز می‌شود نقوش برجسته داشت. ایوان امامزاده شرقی است و جلو آن پنج ستون چهارسوی است که سرستونهای دهان‌اژدری پرکار دارد. این بنا در میان اراضی برنجکاری است و اطراف آن درختان: ون شمشاد، توسکا و به زیاد است. در میان درختان درخت سوری که پنسال به نظر رسید که گرداگرد تنه آن از یک متری زمین ۲۲۵ سانتیمتر است (عکس شماره ۷۳).

امامزاده بلال بن زید بن امام موسی‌الکاظم

در دهکده پی‌کلا از دهکده‌های بلده کجور

بنای اصلی بقعه اطاقی است چهارگوشه که مرقدی در میان است که درازای آن ۱۴۰ و پهنایش ۷۵ و بلندیش ۶۰ سانتیمتر است که اخیراً آن را کاشیکاری کرده‌اند. در طول اطاق دو ستون چوبین چهارنیش کناره پنخ زده است که پلورگیری (حمالی) بر آنها قرار داده و سرهای پلورهای دوطرف بر آن متکی است. در ورودی و ایوان بقعه شرقی است. جلو ایوان چهار ستون با سرستونهای دهان‌اژدر است. سمت راست ایوان مأذنه‌ای چوبین به ابعاد ۱۸۰ و بلندی ۱۷۰ سانتیمتر است. بنای بقعه در زیر درختان که پنسال: انار، شمشاد، توت، مازو، ممرز، شب‌خسب و انجیر است.

۱- بفتح الف و سکون نون و فتح دال و سکون راء و فتح واو. اندرور: ده ازدهستان بلده کجور بخش مرکزی شهرستان نوشهر، بیست و سه کیلومتری شرق نوشهر و هفت کیلومتری صلاح‌الدین کلا (فرهنگ جغرافیایی ایران، ج ۳).

راه قدیمی مالرو

از صلاح‌الدین کلا (سرین کلا) به شهر کجور

این راه قدیمی که تا چندی پیش آبادان بود و آمد و رفت زیادی داشت از صلاح‌الدین کلا به تاج‌الدین کلا، ملاکلا، میان شل^۱، شیوا دره، کسو^۲، افرابن^۳، ستل^۴، نهر رودبار، چماردره^۵، کالچه‌رود^۶، می‌رود و سپس به نهر کجور می‌رسد. دنباله این راه به یالو و از راه نردبان یالو به لار و افچه و تهران می‌رود. رابینو درباره این راه نوشته است:

نزدیکترین راه بین تهران و دریای خزر از طریق گردنه افچه و دره لار و از آنجا از راه یالو یا گردنه سفیداب به نور و بعد از گردنه دیگری به نام «قرق» به دره کجور و از آنجا از کنار رودخانه‌ای که به دریا می‌ریزد به ساحل دریا می‌توان رفت. از این راه مسافر می‌تواند در ظرف سه روز به آسانی و یا دو روز تا بستان بدون عوض کردن اسب به ساحل دریا برسد می‌گویند این راه پنج ماه در سال مسدود است و بنا بر اطلاعی که اهل محل می‌دادند چند منزل ذیل را باید پیمود. از تهران به افجه ۲۴ میل (۶ فرسخ)، نور ۲۴ میل، کجور ۱۶ میل، صلاح‌الدین کلا ۱۶ میل.^۷

قلعه دختر یا قلعه شیوادره

میان مرتع میان شل و کدو بر سر راه صلاح‌الدین کلا به کدیر^۸

بر دو قلعه کوه بردو طرف جاده قدیمی صلاح‌الدین کلا به کدیر آثار قلعه‌ای قدیمی است. آثاری که بر این دو قلعه است و مقداری از آنها برجای مانده، از آجر ساخته بوده‌اند.

- ۱- بکسرشین . ۲- بفتح کاف . ۳- بفتح الف و کسر باء . ۴- بفتح سین و سکون تاء و لام . ۵- بکسر ج . ۶- بکسر لام . ۷- ترجمه سفرنامه مازندران و استراباد را پینو، ص ۵۴ . ۸- بضم کاف .

ملاط هر دو قسمت کچ و برقله دست چپ که آثار حمام و آب‌انبار است ساروج نیز بکاررفته است. این اطلاعات از گله‌داران و چوپانان کسب شده و نگارنده این قلعه را ندیده است.

راهی قدیمی معروف به شاهراه

از صلاح‌الدین کلا به کدیر

این راه که ظاهراً راهی فرعی است که از شاهراه شاه عباسی جدا می‌شده از نقاط زیر می‌گذرد و به کدیر و شهر کجور می‌رود:

صلاح‌الدین کلا (سرین کلا)، چالک^۱، الاشتونی^۲، پرامکلی^۳، نردکه چال^۴، اوخواره، چله‌سر^۵، سفید، شاهانه‌پل، انجم^۶، کدیر و از کدیر به شهر کجور کمتر از یک فرسنگ است.

قلعه‌ای قدیمی

در اراضی کشتزار تاج‌الدین کلا^۷ از دهکده‌های بلده کجور

بر خاکریزی دستی که اطراف آن جر (خندق) عمیقی بود، آثار قلعه خرابه‌ای به جای بود. آجر پاره‌ها و سفال زیادی بر بالای آن دیده می‌شد اراضی قلعه امروز صنوبر کاری شده و از میان رفته است.

- ۱- بفتح لام . ۲- بفتح الف و سکون شین . ۳- بفتح پ و سکون میم و کسر کاف . ۴- بفتح نون و سکون راء و فتح دال . ۵- بکسر ج و لام و فتح سین . ۶- بفتح الف و سکون نون و ضم جیم . ۷- تاج‌الدین کلا، ده از دهستان بلده کچه بخش مرکزی شهرستان نوشهر، سیزده کیلومتری غرب‌المنده و یک کیلومتری جنوب شرق المنده به نوشهر (فرهنگ جغرافیایی ایران، ج ۳) .

قلعه‌ای قدیمی به نام « مازی کوتی »

میان دهکده‌های تاج‌الدین کلا و ملاکلا از دهکده‌های بلده کجور

فقط تپه کوتاهی که ظاهراً دستی است از آن برجای مانده است .

خالدکیا سلطان بن عون بن امام موسی الکاظم علیه‌السلام

در مناجیر کلا (منوچهر کلا) از دهکده‌های علوی کلا کجور

بنایی است که از خارج و داخل هشت ترک است (عکس شماره ۷۴) . هر یک

از ترکها از داخل ۱۹۰ سانتیمتر است که بر جدار آنها ، طاقنمایی با طاق هلالی به

پهنای ۹۵ سانتیمتر ساخته‌اند . دونورگیر در اضلاع شمالی و جنوبی است . در ورودی

بقعه شرقی است . بلندی آن ۱۷۰ و پهنایش ۹۰ سانتیمتر است . این در به مسجدی

گشوده می‌شود که درازای آن ۵۳۰ و پهنایش ۳۰۰ سانتیمتر است . بر بالای ستون

چوبین وسط مسجد و دیوارهای دو طرف پلورگیری (حمالی) قطور است که پلورهای

دو طرف سقف بر این پلورگیر و دیوارها متکی است . چهار سرستون جلوی ایوان مسجد ،

دهان اژدر و بسیار زیبا و پرکار است . سقف بقعه و مسجد و ایوان لمبه‌کویی با

درزپوش است . لبه بنا دو پشته و بام سراسر بنا سفالپوش است .

سنگ قبری قدیمی در این بقعه به این شرح دیده شد :

« الحکم لله واحد القهار »

وفات المرحوم المغفور المبرور الی رحمة الله الملك الغفور سید صالح طاج بن

ملك مظفر فی شهر ربیع الاخر سنة ثمان عشرين الف کاردرویش مرتضی .

۱- منوچهر کلا، ده اذدهستان علوی کلابخش مرکزی شهرستان نوشهر، هفت کیلومتری

غرب المده و سه کیلومتری جنوب شوسه المده به نوشهر (فرهنگ جغرافیایی ایران، ج ۳) .

دشت سنگك يك بيت شعر است که خوانده نشد .

در فاصله شانزده متری ایوان، سقائفار یا مأذنه‌ای چوبین زیبا ساخته‌اند که بر

شش پایه چوبین متکی است . کف این مأذنه ۴۸۰ × ۳۳۰ سانتیمتر است و چهارده

ستون ظریف در اطراف آن قرار داده‌اند . تمام لمبه‌های سقف مأذنه را با رنگهای

سرخ و نیلی و سبز طراحی و نقاشی کرده‌اند . لبه طاق سه پشته و سراسر بام آن

لتپوش است (عکس شماره ۷۵) . اطراف بقعه درختان : انار ، گردو ، شمشاد ،

توت، افرا ، مرز (شرم) ، لك (کپل) و آزاد است . محیط دایره تنه یکی از درختان

آزاد ۵۳۰ سانتیمتر بود .

سنگهای زیر درگورستان بقعه است :

« الحکم لله واحد القهار وفات المرحوم فرخ‌سیر ابن محمود تاریخ

دوم شعبان ۱۲۲۰ » .

« الحکم لله واحد القهار رب انزلنی منزلاً مبارکاً وانت خیر المنزلین وفات

مرحوم استاد بابا ابن مرحوم استاد حبیب از جماعت سراجی^۱ شهر محرم

الحرام ۱۲۸۶ »

جمشیدکیا سلطان

در قصبه المده مرکز قشلاقی کجور

بنای اصلی بقعه هشت ترک و بام آن کلاه درویشی است (عکس شماره ۷۶) .

درازای هر ضلع آن از داخل ۱۸۰ سانتیمتر و در جدار هر ضلع ، طاقنمایی به بلندی

۱۹۰ سانتیمتر و پهنای یک متر تمام است . بالای طاقنماها رف مانندی است و بالای

رفها پیش‌آمدگیهای مثلث شکل است که طاق عرفچینی داخل بر آنها متکی است .

۱- این کلمه « براچی » نیز خوانده می‌شود .

در ورودی بقعه شرقی و بلندی آن ۱۵۰ و پهنای آن ۹۰ سانتیمتر است. درطاقنمای ضلع جنوبی، دونه‌گیر یکی در بالا و دیگری پایین آن است. صندوقی ساده و بدون کنده‌کاری از چوب آزاد، در وسط بنای اصلی، مرقد را پوشانده است. درازای آن ۲۰۰ و پهنایش ۱۰۵ و بلندی آن ۱۲۰ سانتیمتر است. کفش‌کن بقعه شامل یک اتاق باطاق ضربی است. ابعاد آن در حدود چهارمتر است. در بدنه‌های جنوبی و شمالی این کفش‌کن دو طاقچه است. طاقچه شمالی که طاق آن افقی است به ابعاد ۷۵ سانتیمتر است. طاقچه جنوبی که طاق آن هلالی است، بلندی آن از وسط هلال ۸۵ و پهنای آن ۶۵ سانتیمتر است. در دو طرف درازای کفش‌کن دو تخت زده‌اند که پهنای هر یک ۹۵ سانتیمتر است.

مصالح بنا آجر و ملاط گل‌آهک و روکشهای متعدد از گچ و فرش^۱ و آهک در این بنا دیده می‌شود. اطراف بقعه درختان چنار و آزاد است. محیط دایره تنه یکی از چنارها ۶۴۰ و محیط دایره تنه دو درخت آزاد که پنجاه سال آنجا بالغ بر ۵۰۵ و ۵۲۰ سانتیمتر است. کتیبه‌ای از آجر با نوشته‌های برجسته بر بدنه ترک شمال شرقی این بنا کار گذاشته‌اند. این کلمات بر آن خوانده می‌شود:

«امر بعمارة هذا المزار السلطان ملك كيومرث بن ملك بيستون في محرم سنة احدى خمسين و ثمانمئة ۸۵۱» (عکس شماره ۷۷).

حمامی قدیمی

در قصبه المده مرکز قشلاقی کجور

خوابگاه‌های این حمام تا چندی پیش برجای بود شهرداری در نوسازیهای تازه یکسره آن را از میان برده است.

۱- فرش، بضم شین ماسه نرم است که آن را با آهک مخلوط نموده و به جای گچکاری دیوارها به کار می‌رود.

قلعه‌ای قدیمی

در دهکده کاسه گرمحله از دهکده‌های کالج کجور

در اراضی کاسه گرمحله تپه‌ای عظیم است که خاکریز دستی است. بر سر این خاکریز روزی دژی مستحکم بنا شده بوده است. ظاهراً باید جای یکی از مسالجه‌هایی باشد که ابن اسفندیار در تاریخ طبرستان خود از آنها یاد کرده است. بر بالای این تپه علی‌سالار فاتح، بنایی عظیم ساخته است که فعلاً در دست سیروس خواجه‌نوری است (عکس شماره ۷۸).

باقی مانده راه شاه عباسی

در اراضی کاسه گرمحله کالج کجور

در فاصله کمی از تپه کاسه گرمحله و در جنوب آن، دنباله راه شرقی غربی شاه عباسی تا امروز برجای است (عکس شماره ۷۹). این راه قدیمی جاده گلندرود را قطع می‌کند و به طرف شهر آمل می‌رود.

بخش چهارم

نور

۱- مختصری از جغرافیای کوهستان نور

چهار دهکده به نامهای دونا (= دینا) ، الیکا^۱ ، کلونگاه^۲ ، و کمر بن^۳ در آبریز رودخانه چالوس قرار دارند که از قدیم جزء کوهستان نور به حساب آمده است . آب رودخانه دونا در پل زنگله^۴ و آب رودخانه کلونگاه والیکا و کمر بن در هرجان^۵ دره به رودخانه چالوس می‌پیوندند . ما نیز برای حفظ سنت این دهکده‌ها و آثار تاریخی آنها را جزء نور به حساب آوردیم .

گذشته از این چهار دهکده بخش اصلی کوهستانی نور از « سن »^۶ یکی از دهکده‌های اوزرود^۷ شروع می‌شود و به دهکده‌های ترستاق^۸ یعنی تیرساو^۹ کرسی و رزان ختم می‌گردد . دهکده‌های دره^{۱۰} نمارستاق^{۱۱} که رودخانه‌ای جداگانه است و آب آن

-
- ۱- بکسر الف .
 - ۲- بفتح کاف و سکون لام و فتح واو و سکون نون .
 - ۳- بفتح کاف و میم و سکون راء و ضم نون .
 - ۴- بفتح زاء و سکون نون و ضم گاف .
 - ۵- بفتح هاء و راء .
 - ۶- بکسر نون و سین .
 - ۷- بضم الف و کسر زاء .
 - ۸- بفتح دو تاء و ضم راء .
 - ۹- بکسر تاء و یاء و راء و تشدید سین .
 - ۱۰ بفتح نون و ضم راء .

بالتر از دو آب سیاه‌بیشه نوره رودخانه هراز می‌ریزد نیز جزء بخش کوهستانی نور به شمار آمده است. دره اصلی نور غربی شرقی است و آب رودخانه نایه (= ناحیه) در دهکده اوز به آن می‌پیوندد. آب رودخانه کمرود که دره‌ایست جنوبی شمالی و آب رودخانه یالورود که رودخانه‌ایست تقریباً شرقی غربی در کلیک به رودخانه اصلی متصل می‌شود. عبود این رودخانه از بلده که گذشت، آبپسای دهکده‌های میان رودبار به آن می‌رسد. این رودخانه پایین‌تر از دو آب نمارستاق و بالاتر از دهکده شاهزید در سیاه‌بیشه به آب هراز ملحق می‌گردد.

۲- بناها و آثار تاریخی کوهستان نور

آشپزخانه‌ای عمومی

در دهکده کمر بن کوهستان نور

در دهکده کمر بن آشپزخانه‌ای عمومی است که شامل دو اتاق بزرگ است. اتاق این دو اتاق گنبدی عرقچینی واز سنگ و گچ زده شده است. سوراخی در یکی از چرخها تعبیه کرده بودند تا بتوان سوخت را از خارج به داخل آشپزخانه ریخت. اجاقهای متعدد بزرگ در پای ضلع جنوبی وجود داشت. این بنا که نظیر آن در دهکده‌ای دیده نشده است قدیمی بود.

مسجدی قدیمی در کمر بن

از دهکده‌های کوهستان نور

در وسط این مسجد قدیمی يك ردیف فیلیاست وطاقهای عرقچینی که از سنگ و گچ زده‌اند بر این فیلیپها و دیوارهای اطراف متکی است. تاریخ تعمیر آن سال ۱۲۵۵ هجری قمری بود. سردری بتازگی آقای مولانا برای آن ساخته بودند.

گورستانی قدیمی

میان فغفره^۱ و اشتر^۲ در دهکده کمر بن کوهستان نور

میان اراضی فغفره و اشتر کنار خط ماشین رو جدید، قسمتی از کوه بر اثر تسطیح راه فروکش کرده بود و سنگهای طرفین قبر و لحدهای قبور قدیمی بیرون آمده بود.

گورستان دهکده کمر بن

سنگهایی که در این گورستان مورخ بود تاریخ آنها تا ۱۲۷۰ هجری قمری می رسید بعضی از آن سنگها بدین شرح بود :

« هوالباقی

وفات المرحومه المبروره المغفوره فاطمه نسا بنت مرحوم عبدال توران^۳ فی سنة ۱۲۷۰ ».

« وفات المرحومه المغفوره المبروره [مابقی نوشته سنگ زیر خاک بود] و برگوشه آن « فی سنة ۱۲۸۱ » روشن خوانده می شد .

« هوالحی الذی لایموت وفات المرحومه المبروره بتول خانم بنت آخوند ملاحسین من طایفه توران^۴ بتاریخ دهم رجب [شکستگی] » .

درحاشیه طرفین سنگ :

« صدق الله و رسوله و ما وعدنا الله و رسوله » .

نشانه ها نقش خورشید و شانه .

۱ - بفتح فاء و سکون غین و فتح فاء دوم . ۲ - بفتح الف و شین .

۳ و ۴ - توران یکی از تیره های قدیمی ساکن کمر بن و کلونگاه هستند . مرحوم شیخ علی

مدرس از تیره توران و اهل کلونگاه بوده است .

راه قدیمی از کاروانسرای پای کندوان تا نسن^۱

این راه پس از سر ازیر شدن از گردنه کندوان به کاروانسرای قدیمی پای کندوان که خرابه های آن تا امروز بر کناره راست رودخانه چالوس تا امروز باقی است ، می رسد و از اینجا کنار آب تا پل زنگله ادامه دارد . فاصله کاروانسرا تا پل زنگله هفت کیلومتر است . از اینجا به اراضی زیر دهکده دونا به نام « اویر »^۲ و از آنجا به سرگردنه « ترک بشم »^۳ می رود . فاصله دونا تا سرگردنه ترک بشم شش کیلومتر است . از سرگردنه ترک بشم پس از طی شش کیلومتر به قهوه خانه کمر بن می رسیم . از قهوه خانه کمر بن پس از گذشتن از اراضی فغفره و اشتر و « جیراسبی او »^۴ و لاجال به سرگردنه لاشم می رسیم . فاصله این قسمت نه کیلومتر تمام است و از سرگردنه لاشم به « اولیچ »^۵ و دهکده نسن وارد می شویم . فاصله این قسمت راه هفت کیلومتر است . راه ماشین رو جدید بر مسیر راه قدیم چارواداری ساخته شده است .

رنگ و جن^۶

در اراضی دهکده ایلکا از دهکده های اوز رود نور

در اراضی دهکده ایلکا ، غارها و اطاقهای زیرزمینی است که ظاهراً روزی از آنها سرب یا فلز دیگر یا چنانکه از نام پیداست ، رنگ استخراج می شده است .

۱- بکسر نون و سین . ۲- بفتح الف . ۳- بضم تاء و سکون داء و کسر

کاف و فتح باء . ۴- اسبی بکسر الف به معنی « سپید » و او به معنی « آب » است .

۵- بضم الف و کسر لام . ۶- بفتح داء و سکون نون و کسر گاف و فتح واو و ضم جیم و

سکون نون . ن . ک . به مقاله آقای عبدالحسین امینی به نام « غار رنگ و جان » مجله تاج

سال دوم شماره ۹ ، دوشنبه دوم مرداد ۱۳۲۹ .

مسجدی قدیمی

در دهکده کلو نگاه نور

مسجد قدیمی این دهکده به نام مسجد «امام حسن عسکری» است و طرح بنای آن قدیمی به نظر می‌رسد.

گورستانی قدیمی

بر سر راه کلو نگاه از دهکده‌های نور

بر سر راه کلو نگاه گورستانی قدیمی است که نگارنده به علت برف زیاد موفق بدیدن سنگهای آن نشد.

گورستانی قدیمی

در دهکده نسن از دهکده‌های اوز رود نور

در پشت منزل سید علی اکبر حسینی محلی به نام «قلاکوتی» است که ظاهراً محله قلعه قدیمی دهکده نسن بوده است. در اینجا سنگ قبری با مشخصات زیر بوده که فعلاً به خاندای منتقل کرده‌اند:

این سنگ به پهنای ۶۸ و بلندی ۹۰ سانتیمتر است و عبارات زیر بر روی آن حک شده است:

«الحکم لله الواحد القهار وفات المرحوم المغفور الي رحمة الله الملك الغفور

نام آور انگریج ابن محمد بتاریخ شهر محرم الحرام سنه ۱۰۹۳» .

(عکس شماره ۸۰)

۱- این تیره از انگرود به نسن کوچیده‌اند و به نام انگرودی نیز شهرت دارند .
امروز به نامهای «یزدانی» و «ناماور» خوانده می‌شوند .

بر پشت این سنگ عبارات زیر است :

« اشهدان لا اله الا الله اشهدان محمداً رسول الله اشهدان علياً ولي الله يفعل الله

ما يشاء ويفعل ما يريد بتاریخ شهر ربیع الثانی سنه ۱۰۹۳ » .

سنگ دیگری از این گورستان قدیمی را کسی به گمان اینکه ارزشی دارد

در کاه انبار خود مخفی کرده بود . پهنای این سنگ ۴۰ و بلندی آن ۷۰ سانتیمتر

بود و متن نوشته‌های آن به ۲۲ × ۲۸ سانتیمتر می‌رسید. این عبارات بر آن خوانده شد:

«الحکم لله الواحد القهار وفات المرحوم محمد قاسم ابن مرحوم شاه کرم بالو

۱۰۲۳ هـ» .

در گورستان کنونی نسن سنگهای زیر به نظر رسید :

«الحکم لله الواحد القهار وفات المرحوم قاسم علی بیج ولد محمد جعفر

بتاریخ شهر شوال سنه ۱۱۳۱» .

«الحکم لله الواحد القهار وفات المرحومه حوا بنت محمد باقر انگرودی

بتاریخ سنه ۱۱۸۴» .

«وفات المرحوم المبرور الي رحمة الله الملك الغفور حاجی الله ویردی ابن

المرحوم [شکستگی] ۱۲۲۰» .

«الحکم لله الواحد القهار وفات المرحوم المبرور کربلائی محسن ابن مرحوم

کربلائی محمد باقر نوری» .

اطراف سنگ :

«الله محمد علی فاطمه حسن حسین یا هو سنه ۱۲۳۱» .

۱- تیره بالوامروز به نام «بالوئی» شهرت دارند و در دهکده نسن ساکنند معروف است که اینان از آن طرف شیراز بدینجا کوچ کرده‌اند .
۲- از تیره‌های ساکن در نسن و پیچده نزدیک انگرود.

برسنگی سیاه محلی عبارات زیر حك بود :

« الحكم لله الواحد القهار وفات مرحوم هادی ولد مرحوم كربلائى لطفعلی
۱۲۶۲ » .

« هوالحی الذی لایموت

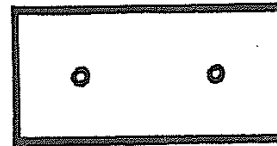
وفات مرحوم المغفور المبرور مشهدی شبیر ولد مرحوم آخوند ملاعلی » .

« هوالله تعالی الحكم لله الواحد القهار وفات المرحومه خدیجه بنت جبار
نوری بتاریخ سنه ۱۳۱۱ » .

نشانهها : مهر و سجاده .

« هوالباقی ۱۳۳۰ وفات مرحوم مغفور مشهدی حبیبالله ولد ملاحسن
انگرودی نسبی » .

نشانهها : شانه و چیزی بدین شکل :



گورستانی قدیمی

در دهکده پیل از دهکدههای اوزرود نور

سنگی بزرگ به بلندی ۹۰ و پهنا ۱۰۵ و قطر ۲۵ سانتیمتر در این گورستان دیده شد که گنج گیران آن را از جای کنده و به روی انداخته بودند . بر يك طرف آن عبارات زیر خوانده شد :

« لااله الا الله محمد رسول الله و علی ولی الله

حب دنیا را بقا [ئی] نیست انتم غافلون

جهدکن تا در نمائی درصف لایعلمون

وفات مرحوم الی رحمة الله تعالی مولانا علی خطیب روقاسی نورالله قبره » .
(عکس شماره ۸۱) .

« هوالحی الذی لایموت وفات المرحوم محمد ولد المرحوم كربلائى
علی اکبر خطیب

ای چرخ هزار خانه ویران کردی درملک عدم توغارت جان کردی
هر دانه قیمتی که آمد بوجود بردی و بزیر خاک پنهان کردی
سنه ۱۲۷۲ » .

« کل شیء هالک وفات مرحوم محمد ولد مرحوم مغفور ملاسلیمان ملقب
رئیس ۱۲۷۶ » .

مسجد جامع

در دهکده پیل^۴ از دهکدههای اوزرود نور

در این دهکده مسجدی نسبتاً قدیمی بود که اهالی اظهار می کردند امام حسن
عسکری بنا کرده است . امامزاده دهکده در این مسجد بود و به نام امامزاده نعمت و
احمد و عابدین حسن ولدان امام زین العابدین علیه السلام خوانده می شد .

گورستان قدیمی

در دهکده میناک از دهکدههای اوزرود نور

گورهای قدیمی در این گورستان زیاد بود ولی سنگ نوشته نداشت . دوسنگ

۱- خطیب از تیره های قدیمی ساکن دهکده پیل هستند . ۲- این کلمه « سوقاسی »
نیز خوانده می شود . ۳- رئیس از تیره های قدیمی ساکن دهکده پیل هستند . سایر
تیره ها : ترك ، خطیب ، بالو و ملا می باشند . ۴- پل (بکسرپ = پیل) ، ده از
دهستان اوزرود بخش نور شهرستان آمل ، چهارده کیلومتری غرب بلده (فرهنگ جغرافیایی
ایران ، ج ۳) .

نسبة قديمی آن به این شرح بود :

« هذا المرقد الشريف المعظم المنيف للعالم المحقق والفاضل المدقق الفاضل الفوايض سبحاني العارف معارف رباني مرحوم شيخ محمد ابن آخوند ملا محمد جعفر ساکن قرية ميناء تحرير افي چهاردهم فروردين ماه قديم ۱۳۲۴ » .
 « هو الحى الذى لا يموت وفات مرحومه جوان ناکام شهر بانو بنت محمد قلى بتاريخ اول فروردين ماه فرس قديم مطابق شوال سنه ۱۳۶۸ برحمت ايزدى پيوست » .

تکيه‌ای نسبة قديمی

در دهکده ميناء از دهکده‌های اوزرود نور

بر بالای در ورودی این تکيه کتبه زیر نوشته شده است :

« يا ابا عبدالله الحسين حسب القرمايش مقرب الخاقان ميرزا محمد شفيح مستوفى دام اقباله العالی و باعانت سرکار مقرب الخاقان آقا ميرزا محمد حسن وزير اين تکيه و مسجد جناب سيد الشهدا بکفايت افتخار الحاج حاجي ملا امام قلى يوشى و مباشرت عاليجناب فخر الحاج حاج ملا جعفر صورت انمام پذيرفت بتاريخ شهر شعبان المعظم سنه ۱۳۰۰ عمل ملا محمد على يوشى » .

امامزادگان طيب و ظاهر ولدان امام زين العابدين عليه السلام

در دهکده جور کلاک (کلاک بالا) از دهکده‌های اوزرود نور

بنایی است از آجر از خارج هشت ضلعی و از داخل مربع با گنبدی کلاه درویشی

(عکس شماره ۸۲) .

صندوقی که مرقد را پوشانده است ساده و دو در ورودی بقعه نیز ساده بود . متصل به ضلع شرقی و جلو در ورودی بقعه مسجدی کوچک بود که سرستونهای چوبین داخل آن قديمی بود . در ورودی این مسجد نیز ساده است .

گورستانی قديمی

در دهکده جور کلاک (کلاک بالا) از دهکده‌های اوزرود نور

سنگهای قبور این گورستان نسبة قديمی و به این شرح بود :

« هو الرحمه الحكيم لله واحدا القهار عبد فخر الدين ابن عبد الهادي رستم دار في تاريخ سنه ۱۰۷۷ » .

خدایا کریمایم ز روز جزا بکن رحم بر والد پاشا .
 « الحكيم لله الواحد القهار وفات المرحوم المبرور الواصل الى رحمة الله آخوند ملا محمد زمان بتاريخ شهر شعبان ۱۱۵۰ » .

« اللهم صل على محمد وآل محمد الحكيم لله الواحد القهار وفات المرحوم المبرور الواصل الى رحمة الله ملك الغفور آخوند ملا عزيز بن درويش شرف الدين بتاريخ شهر ربيع الاول سنه ۱۱۵۶ » .

« الحكيم لله الواحد القهار وفات المرحوم محمد شفيح ابن رفيعا بتاريخ سنه ۱۱۹۰ » .

« الحكيم لله الواحد القهار وفات المرحوم كبرلائي محمد شريف ولد مرحوم مهر على بتاريخ شهر جمادى الاخر سنه ۱۲۴۰ » .

۱- این بیت وزن ندارد . پاشا از خاندانهای قديمی ساکن کلاک بالا هستند .